

percipi possit. Alii ultroneum et mutuum totius societatis consensum invocant. Alii consuetudinem in orbe terrarum ubique etiam apud ipsos timoratos receptam¹. Alii tandem negant taxam legalem esse auctarium de mutuo seu usuram, quæ cum intrinsece sit mala, nulla lege nullaque de causa cohonestari potest. Sed contendunt præmium esse, quod lex tribuit dicitibus, ut sic allicantur ad pecunias mutuo dandas, quibus hodie maxime sustinentur commercia; æquum autem est, ut præmium solvat qui utilitatem percipit, nempe mutuarius; et illud accipiat qui publicam prosperitatem promovet; nempe mutuans (V).

640. Verum frusta adducta argumenta controversiam dirimere valent, cum adhuc desideretur supremum Ecclesiæ judicium, et rationes adhuc multæ sint ex utraque parte. Unde sat erit regulam tradere, qua et fideles in conscientia et Confessarii in tribunali Pœnitentiæ se gerere debeant. Nempe: ad fideles quod attinet, qui capitalia aliis tradunt, ut ex illis fructus percipient juxta taxam legis civilis, dicimus ipsos non esse inquietandos, neque cogendos ad restitutionem fructuum perceptorum, neque in foro Pœnitentiæ absolutione Sacramentali iccirco esse privandos; si tamen sint in bona fide et vere parati stare mandatis et definitionibus S. Sedis, si quando edentur.

Quod pertinet ad Confessarios, dicimus: 1. Non esse inquietandos neque absolutione privandos Presbyteros illos, qui contendunt legem Principis esse titulum sufficientem percipiendi aliquid ultra sortem absque titulo vel lucri ces-

¹ Mastrofini, Maffei, Bolgeni, La Luzerne, Rossignol, etc., contendunt pecuniam natura sua sterilem non esse, nec primo usu consumi (nisi præbeatur pauperi illam impensuro ad propriam sustentationem); unde si ea tradatur ad negotiandum, non habetur mutuum; sed vel commodatum vel locatum, prout ipsa vel gratis vel pretio datur. Vel si mutuum est, a mutuo gratuito discriminatur, in quo utique nihil ultra sortem exigere licet. Qua in re vide clariss. prof. Cinotti in Opere, cui tit. : *Dissertazioni di un Canonico Poliziano regio professore di Teologia concernenti lo stato della disputa sull' usura principalmente nel secolo XIX con riscontro di Opere analoghe. Edizione 2^a, riveduta ed accresciuta.* Montepulciano, 1837 : ubi doctrina Mastrofini contra Devechii, Leopardi, Drach, alias impugnatores subtiliter ac ingeniose defenditur.

santis vel damni emergentis, quousque sancta Sedes definitivam decisionem emiserit, cui parati sint se subjecere; — 2. non esse inquietandos Confessarios, qui penitentes lucrum eodem modo percipientes absolvunt, si isti objicientes sententiam lucro faventem non fuisse damnatam a S. Sede, promittant se obedire judicio S. Pontificis, si illud aliquando interdicat.

Hæc responsio nostra continet summam Decretorum, quæ a sancta Sede, organo Pœnitentiariæ, ac supremæ Congregationis sancti Officii edita sunt². Cum vero prima conditio in allatis Decretis sit *bona fides*; et hæc non parvam adhuc in quorundam opinione facesseret difficultatem, ad eam penitus de medio tollendam atque ad alia simul præoccupanda dubia, quæ a Scholasticorum subtilitate possent excogitari, illustr. ac rev. DD. Galvano Episcopus Nicensis hanc iterum quæstionem S. Congregatione anno 1837 sapientissime proposuit: *An paenitentes, qui moderatum lucrum solo legis titulo ex mutuo, dubia vel mala fide, perceperunt, absvolvi Sacramentaliter possint, nullo imposito restitutionis onere; modo de patrato ob dubiam vel malam fidem peccato sincere doleant et filiali obedientia parati sint stare mandatis S. Sedis?* Die 17 jan. 1838 responsum fuit affirmative, dummodo parati sint stare mandatis S. Sedis² (X).

¹ Hæc videre est simul collecta et propria authenticitate donata in Opusculo Taurini edito cura illius Metropolite 5 febr. 1833, cui tit. *Sanctæ Apostolicæ Sedis responsa circa lucrum ex mutuo ab anno 1822 ad febr. 1833.* Typ. Marietti.

² Autographum servatur in Actis Curiæ Episc. Nicænsis. Quæ responsiones duo respiciunt: — 1. *lucrum moderatum* (ut erat in vigore cum illæ datæ sunt); si enim lex civilis nimis exorbitaret in lucro stabilendo, adeo ut manifestam injustiniam includeret, certo non suffragarentur responsiones laudatæ; — 2. *ipsam taxam legis*; unde si lex civilis liberam cuique relinqueret taxam definiendum, non liceret in conscientia illam exigere (si superaret taxam legalem ab Ecclesia permisam), nisi quatenus adesset justus titulus ad normam juris naturalis atque divini, id est titulus damni emergentis, lucri cessantis, etc. Si enim libera hominum conventio faceret jus, actum esset de omni justitia; unde tunc dicendum est: quod lex civilis tolerat, lex naturalis, divina et ecclesiastica prohibet. — V. *Civilità Catt.*, ser. III, vol. VI: *Guerra dei capitalisti contro la proprietà;* et vol. X: *Un avvocato dell' usura.*

Art. VI. — De donatione.

641. Q. 1. Quid est donatio et quotuplex?

R. Ad 1 : Donatio idem sonat ac *domi datio*, et potest defini-
ri : *Liberalitas in alterum collata, seu liberalis traditio ali-
cujus rei alteri facta actualiter ac irrevocabiliter, et ab eo
acceptata*. Ex qua definitione deducitur ad donationem pro-
prie dictam requiri : 1. liberalitatem omnino spontaneam ex
parte illius, qui donationem facit, et dicitur *donans vel do-
nator*; 2. actualem translationem, absolutam et irrevocabi-
lem rei dono traditam in dominium illius, cui fit donatio, et
dicitur *donatarius*¹; 3. acceptationem ex parte ipsius dona-
tarii, ut habeatur perfecta donatio, ad quam quidem accep-
tationem etsi lege positiva generatim verba expressa requi-
rantur², non tamen de sui natura; praesenti enim et tacenti
facta, censemur ab eodem acceptata; nam in favorabilibus *qui
tacet consentire censetur et acceptare*. — Donatio est primus
ex contractibus gratuitis, cum nihil importet oneris vel con-
ditionis; sed usus rei et res ipsa ex se irrevocabiliter tri-
buatur. Si tamen deficiant prædictæ conditions, tunc dicitur
donatio impropria.

R. Ad 2. Multiplex a juristis distinguitur donatio : est do-
natio *inter vivos* : ea fit absque ulla contemplatione mortali-
tatis, et donator vult rem dono traditam cito fieri propriam
donatarii. Est donatio *causa mortis*, et fit contemplatione et
intuitu mortis, et donator vult rem dono indicatam non fieri

¹ « Paul répète (ait cl. *Gousset*) de temps en temps à son domestique qu'il veut reconnaître ses services ; qu'il se propose de faire un legs en sa faveur, ou de lui donner une certaine somme d'argent. Paul meurt sans avoir fait aucune disposition au profit de son domestique. Celui-ci peut-il prendre la somme qu'il croit lui avoir été promise ? Non ; car autre chose est de donner, autre chose de former le projet de donner, d'en faire même une espèce de promesse vague et générale, sans avoir intention de s'obli-
ger. »

² C. Ped. 1121 et seqq.— C. A. civ. 943.— C. G. 894, 952 et seqq.—
C. S. 814 et 515.— C. P. 1886 et 1890.— C. M. 1859 et 1862.— V. Li-
guori, *Op. Mor.*, l. III, n. 721.

propriam donatarii, nisi post mortem sui : haec apud nos solo testamento fieri potest; unde a legato non amplius distin-
guitur. Est donatio *mere gratuita*, quæ procedit a sola do-
nantis liberalitate. Est tandem donatio *remuneratoria* que
oritur ex animi gratitudine ob acceptum beneficium vel ob-
sequium. Ex his patet : donatio causa mortis est donatio
impropria, ex defectu nempe actualis translationis : sicut
etiam donatio intuitu matrimonii et inter sponsos.

**642. Q. 2. An validæ donationes, si fiant ab ære alieno
gravatis?**

R. Universim affirmant Layman, Lessius, Navarrus, etc.;
nam debitibus gravatus bene potest dominium transferre, cum
adhuc sit vere dominus rei quæ donatur. At D. Antonius,
Cajetanus, Lugo, Salmanticenses, Sylvius, etc., communiter
ac verius docent invalidas esse donationes factas ab ære alieno
gravatis iis qui id sciunt; et ideo donatarium sic mala fide
accipientem teneri de damno, quod inde obvenerit credito-
ribus. Nam sicuti donans læsit justitiam se reddendo imparem
solvendis debitibus suis; ita læsit quoque donatarius, qui posi-
tive cooperatus est injustæ donantis actioni cum creditorum
præjudicio. Donatio nempe non consistit in sola voluntate
donantis, sed etiam in voluntate accipientis, sine qua donatio
non potest fieri; ideoque licet donatarius non sit causa motiva,
est tamen causa voluntaria, influxiva et efficax alienatio-
nis rei in damnum creditorum. Attamen in jure civili non
conceditur creditoribus jus postulandi reductionem donatio-
nis peractæ a debitibus gravato : nisi in hæreditate, si legitima
sit læsa¹.

Intellige de accipiente *mala fide*; nam qui est in bona fide,
nempe ignorat donationem esse debitibus gravatam, non peccat
contra justitiam accipiendo; nec restituere tenetur, nisi res
sit hypothecæ subjecta (et item juxta alios nisi factus sit lo-
cupletior). Nam tunc non potest dici quod peccet peccato in-
justitiæ contra creditores, voluntarie reddendo illorum cre-
ditum impossibile, cum illud penitus ignoret; et aliunde do-

¹ V. Liguori, *Op. Mor.*, l. III, n. 722.— Cod. civ. Ped. 750 et 1155.—
C. A. 765.— C. G. 920.— C. S. 837.— C. P. 1023.— C. M. 1935.

nans dedit quod suum erat, etsi deliquerit sic dando. *Lugo.*

643. Q. 3. Quæ res donari possint, a quibus et cui?

R. Omnes res præsentes ipsa ratione probante, donari possunt. Imo ex civili lege donatio etiam bona futura comprehendere potest, si fiat matrimonii contemplatione¹. Et potest quis donare sub reservatione ususfructus; vel sub conditione, ut iterum res ad se revertatur, v. g., si donatarius præmotoriatur. Ad quantitatem quod attinet, animadvertendum est ex eodem civili jure reducendas esse donationes quæ quantitatem legis excedunt².

Illi autem soli donare possunt, qui liberam habent bonorum suorum administrationem, et testari queunt. Hinc donare nequeunt: 1. tutores de bonis minorum, nisi agatur de parvis donationibus remuneratoriis et de eleemosynis; 2. prodigi sive de jure sive de facto. Item minores licet habilitati, nisi agatur de contractu matrimoniali, vel donationibus modicis, quas alii ejusdem conditionis agunt; 3. uxores sine consensu mariti vel tribunalis³.

Possunt vero donationes valide illi omnes acceptare, qui non prohibentur a lege. Prohibentur inter ceteros: 1. incapaces ad acquirendum per testamentum; 2. conjuges inter se, matrimonio durante: quod statutum est, ne mutuato amore invicem spolientur⁴ (*Y.*).

644. Q. 4. Quænam solemnitates, et conditiones requiruntur ad donationis valorem jure civili?

R. Ut donatio sit valida ex Codice civili requiritur: — 1. Ut non sit facta vel sub conditione impossibili, aut bonis moribus contraria⁵; vel sub conditione, cuius implementum a solo donante pendeat⁶; vel sub conditione omnibus satisfaciendi

¹ C. Ped. 1178. — C. G. 1084. — C. S. 867. — C. P. 1905. — C. M. 1879.

² Cod. civ. Gall., art. 915 et 920.

³ C. Ped. 1151. — C. G. 905. — C. S. 857. — C. P. 1887. — C. M. 1867.

⁴ C. Ped. 1186. — C. G. 1096. — C. S. 1946. — C. M. 1951.

⁵ « Dans toute disposition entre-vifs ou testamentaire, les conditions impossibles, celles qui seront contraires aux lois ou aux mœurs, seront réputées non écrites. » Cod. civ. Gall., art. 900, 1172.

⁶ « Toute donation entre-vifs sous des conditions dont l'exécution dépend de la seule volonté du donneur sera nulle. » Cod. civ. Gall., art. 944.

oneribus etiam non expressis, aut non extantibus donationis tempore, nisi agatur de matrimonio¹; — 2. ut ea sit a donatario acceptata: ab ipso quidem si sit major, vel alio ilius nomine; si vero sit minor, acceptari debet ab illius curam habente². Item pro uxoribus consensus mariti³, pro surdorumtis⁴, et locis piis⁵ requiritur acceptatio administrantium. Ubi notandum quod nullus donatarius, nec ipse minor, interdictus, aut uxor defectu acceptationis restituuntur in integrum; sed tantum actionem habent adversus eos, qui donationem acceptare debuissent⁶; — 3. ut non sit inofficiosa, id est facultatem donantis excedens: sustinetur tamen donatio in eo, quo talis non est; — 4. ut non includat futura bona, nisi de determinato atque certo matrimonio sit sermo; — 5. ut si agatur de mobilibus, res omnes sigillatim designentur cum declaratione proprii valoris; — 6. tandem ut ea fiat publico instrumento.

645. An (quæres) donationes manuales, quæ nempe de manu ad manum sine ulla solemnitate, sed completa traditione funt, validæ sint?

Est probabilius ac commune dona usualia et brevi manu, si sint libere facta inter personas habiles, in parte disponibili, in conscientia vim habere (saltem ante judicis sententiam); etsi ceteræ solemnitates a lege civili præscriptæ non fuerint observatae. Codices enim civiles illis solemnitatibus ac conditionibus voluerunt tantum viam præcludere improvidis donationibus, non justis liberalitatibus. Et talis est usus; sane importabile, novum ac ridiculum foret, quod quis sine publica scriptura non possit valide donare amico suo picturam, pauperi eleemosynam, servo aliquod munus, etc.

¹ Cod. civ. Gall., art. 945 et 947.

² V. Cod. civ. Gall., art. 935 et 935. — ³ Cod. civ. Gall., art. 934.

⁴ « Le sourd-muet qui saura écrire pourra accepter lui-même ou par un fondé de pouvoir. S'il ne sait pas écrire, l'acceptation doit être faite par un curateur nommé à cet effet. » Cod. civ. Gall., art. 936.

⁵ « Les donations faites au profit d'hospices, des pauvres d'une commune ou d'établissements d'utilité publique seront acceptées par les administrateurs de ces communes ou établissements, après y avoir été dûment autorisés. » Cod. civ. Gall., art. 937.

⁶ V. Cod. civ. Gall., art. 942.

Inter hæc dona numeratur : 1. donatio *de manu ad manum*, ut cum donantur libri, etc.; 2. donatio *indirecta*, quæ nempe occultatur sub specie contractus onerosi, ut cum quis vendit Titio villam suam 100, sed statim obligationem illi tradit pretio non accepto, cum intentione pretium condonandi; 3. donatio *accessoria*, seu quæ ex conventione cum tertio inita sequitur : v. g., domum meam vendo Petro ea conditione, ut 100 donet Paulo; 4. donatio *remuneratoria*, id est quæ fit ob beneficium acceptum, vel ob officium præstatum, maxime cum hæc sit quasi compensatio; 5. donatio *onerosa*, ea nempe cui donator quoddam adnectit onus; tunc enim est potius quædam solutio vel commutatio. Illece regulis, si recte accipiantur et explicitur, pluribus difficultatibus quotidianis occurri potest, maxime pro foro conscientiæ.

646. Q. 5. Quinam sunt donationis effectus?

R. Donationis effectus sunt : 1. ut proprietatis rei donatæ in donatarium transferatur etiam absque formali traditione¹; 2. ut donatio natura sua irrevocabilis sit, nisi probatae causæ intervenerint². Nempe donatio revocari potest :

1. Ob non impletas conditiones. Quo in casu libera ab omni onere redeunt bona donata in donantem; sed rescissio debet esse judicialis³.

2. Ob ingratitudinem donatarii in donantem; ac tunc revocatio debet infra annum postulari. Non tamen quæcumque ingratitudo sufficit : hinc ait civilis Codex : « La révocation pour cause d'inexécution des conditions, ou pour cause d'ingratitude, n'aura jamais lieu de plein droit. La donation entre-vifs ne pourra être révoquée pour cause d'ingratitude que dans les cas suivants : 1° Si le donataire a attenté à la vie du donneur ; 2° s'il s'est rendu coupable envers lui de sévices,

¹ V. Cod. civ. Gall., art. 958.

² « La donation entre-vifs ne pourra être révoquée que pour cause d'inexécution des conditions sous lesquelles elle aura été faite, pour cause d'ingratitude et pour cause de survenance d'enfants. » Cod. civ. Gall., art. 955.

³ « Dans le cas de la révocation pour cause d'inexécution des conditions, les biens rentreront dans les mains du donneur, libres de toutes charges et hypothèques du chef du donataire; et le donneur aura, contre les tiers détenteurs des immeubles donnés, tous les droits qu'il aurait contre le donataire lui-même. » Cod. civ. Gall., art. 955.

délits ou injures graves; 3° s'il lui refuse des aliments¹. » Ubi etiam notandum, quod non sit locus revocationi hac de causa : — 1. Si donatio facta sit Ecclesiæ vel causæ piæ, v. g. monasterio; quia hæc donatio primario facta est Deo ipsi, qui ingratus esse non potest; — 2. si donator scivit ingratitudinem, et tamen donationem non revocavit; nam censetur remisisse²; — 3. si facta sit donatio causa alicujus determinati et certi matrimonii³.

3. Ob supervenientem prolem donatori ipsi. Hæc revocatio pleno jure suum sortitur effectum statim ac donatario superveniat filius legitimus et naturalis (ideo non adoptivus); etiamsi posthumus, id est natus post mortem patris; item est si superveniat filius naturalis, si legitimetur per subsequens matrimonium, modo natus sit post factam donationem⁴. Causa cui hæc revocatio immittitur est quod donans censem tur actu donationis non prævidisse in seipso vim illam, quam natura excitat in cor patris, quando ipsi oritur filius.

Imo etiamsi donator in ipso actu donationis renuntiaverit huic juri revocationis ob prolem sibi supervenientem, adhuc in jure habetur invalida talis renuntiatio, nisi agatur de donatione⁵ impropria, quæ fiat occasione alicujus matrimonii certi et determinati. Verum etiam in hoc casu tribuitur filiis facultas reductionem petendi.

COROLLARIUM. — De dote propter nuptias et promissione.

647. Q. 1. Quid est dos, et quid de ea dicendum?

R. Ad 1. Juristæ et Theologi solent dotem definire, ut sit donatio ab uxore vel ab alio ejus nomine in maritum collata ad sustinenda onera matrimonii. Duplex distinguitur : *æstimata*, et est cum rei in dotem datae dominium in maritum transfertur, qui debitor fit ejusdem pretii; *inæstimata*, et est cum rei dotem datae dominium apud uxorem remanet, so-

¹ Cod. civ. Gall., art. 945. — ² Cod. civ. Gall., art. 957.

³ Cod. civ. Gall., art. 947.

⁴ C. G. 961, 960, 962, etc. — ⁵ C. G. 965 et 967.

lumque fruendi jus in maritum transfertur, qui propterea ejusdem rei debitor evadit.

R. Ad 2. De dote uxoris standum est Codice civili⁴.

648. Q. 2. Quid est promissio?

R. Promissio est liberalis, deliberata ac spontanea fidei datio exterius facta et acceptata de re possibili et honesta. Dicitur: 1. liberalis, et sic discrepat a contractu oneroso; 2. deliberata, id est cum plena advertentia: ac spontanea id est immunis ab errore, dolo et metu etiam leví; nam liberalitas importat omnimodam libertatem; 3. fidei datio: sieque distinguitur et a donatione quae est rei datio, et a proposito quod est simplex voluntas aliquid faciendi, sed non se strictim obligandi; 4. exterius facta, id est talis, ut homo eam cognoscere possit; 5. et acceptata, quia promissio et donatio semper facta censemur sub conditione: si acceptentur adeo ut ante acceptationem semper revocari possint; 6. de re possibili et honesta; quia impossibilium nulla obligatio, et in malis promissis fidem non expedit observari. — Si promissio sit prodiga, obligat ad servandum quod prodigum non est; quia si ex una parte nulla est obligatio de illico, ex altera utile per inutile vitiari non debet.

Qui promittit, dicitur *promittens, promissor*; cui promittitur, *promissarius*.

649. Q. 3. Quid de promissionibus, prout generatim fieri solent?

R. Promissiones hujusmodi saltem ex justitia, regulariter loquendo non obligant; qui enim eo modo promittunt, ordinarie non intendunt proprie dictam obligationem suscipere. Sane si quis eos interrogaret, an tanquam fures vel tanquam injusti rei alienæ detentores haberi velint in hypothesi, quod promissiones taliter factas non impleant, negative statim responderent. Hoc etiam sentiunt illi ipsi, in quorum gratiam promissiones hujusmodi factæ sunt, qui ad summum sic promittentes vocant leves, inconstantes, non autem injustos.

Diximus: 1. saltem ex justitia; quia non desunt qui velint promissiones obligare ex fidelitate: quamquam né ex

⁴ V. Cod. civ. Gall., art. 204, 1091 et seqq.; art. 1587 et seqq.; art. 1540 et seqq. — Not. edit.

fidelitate quidem obligant hoc ipso, quod sic promittentes non intendunt fidem suam serio obligare; et quando dicunt *promitto, polliceor*, nihil aliud exprimere volunt, quam actuale propositum et bonam animi voluntatem erga alios, non vero obligationem stricte sumptam. Hinc cum pactis confundendæ non sunt usitatæ contestationes officiosi animi, formulæ urbanitatis, aliaeque assertiones, quibus nos ad aliquem invisendum, vel aliquid agendum pronos quidem et paratos ostendimus, quin tamen morale nobis vinculum injicere velimus.

2. Regulariter loquendo; quia promissiones obligant etiam ex justitia, quando reapse constet promittentes obligationem proprie dictam voluisse sibi suscipere. Talis censemur esse promissio: a. si juramento serio firmetur: neque enim quis censemur illud usurpare inaniter; b. si fiat coram testibus ad hoc vocatis, vel notario; c. si detur chirographum aut aliud scriptum; virtus enim sinceritatis et veritatis exigit, ut scripta factis conformia sint: alioquin mendaciis via panderetur.

650. Quid (quæres) si promissio non tantum sit facta ab una parte, sed etiam serio ab altera acceptata? Certum est promissionem serio factam et a promissario acceptatam in re gravi posse per accidens obligare sub gravi et ex justitia: ut si intercedat ratio gravis damni proximo obvenientis, ut si ego alteri promissem dare mutuum, quo graviter indigebat, et ille mihi confusus aliunde non prospexit sibi. Vel si ideo quis filium suum educari curaverit, quia alter promiserat ad expensas concurrere, postea renuat. Item promissio obligat sub gravi, si expressa adfuerit voluntas se sub gravi obligandi, et materia gravis sit.

Tota difficultas est an promissio serio facta, et acceptata per se et ex natura sua in materia gravi sub gravi obliget? Disputant hinc inde probabiliter. Ali cum D. Thoma docent, simplicem promissionem ex natura sua non obligare, nisi sub levi, etiam in re gravi, quia in ejus opinione promissio

⁴ Potest autem quis promissionem acceptare per alium a se deputatum; vel per alium qui habeat ejus curam: sic acceptat pater pro filiis, religiosus pro monasterio, prelatus pro Ecclesia, uxor pro marito, tutor pro minore. — Ligouri, *Op. Mor.*, l. III, n. 720, etc.

qualibet ex se obligat tantum secundum quamdam honestatem, non autem secundum jus civile; hoc est (ut explicant Salmantenses) non secundum justitiam: unde qui hisce promissis deficiunt, nulla tenentur restituendi obligatione¹. Alii vero contra sentiunt cum S. Antonino; quia fidelitas promissa jus strictum praebet promissario: *Omnis enim fidei violator, ait Augustinus, iniquus est*²?

651. Q. 4. Quomodo interpretandæ sunt promissiones?

R. Cum tota promissionis vis et efficacia pendeat a promittentis intentione, in ipsius favorem promissio ipsa interpretanda est. Hinc in dubio, an quis voluerit se vere obligare ex justitia, an tantum ex fidelitate; an graviter, an vero leviter, probabilissimum erit, eum non obligari nisi sub levi, ut dicit Holzman, Lugo, Sporer, etc. Et advertit Sanchez cum aliis communiter, ad constituendam materiam gravem in promissione requiri materiam quadruplo maiorem, quam in furto mortali; quia promissor agit de proprio, sed fur de alieno.

Cessat autem obligatio promissionis: 1. quando promissarius jus suum remittit; remissio enim obligationem tollit; 2. quando res fit illicita vel impossibilis; nam in honestorum ac impossibilium nulla obligatio datur; 3. quando fit noxia vel inutilis promissario; nam tunc omnis cessat promissionis finis; 4. quando contingit notabilis mutatio non prævisa; tunc censetur nemo velle se obligare: *Unde et Apostolus non est mentitus, qui non ivit Corinthum, quo se iturum esse promiserat, ut dicitur II ad Corinthios 1, et hoc propter impedimenta quæ supervenerunt.* S. Thomas³.

Art. VII. — De deposito, sequestro, fidejussione, commodato, precario et mandato.

652. Q. 1. Quid est depositum⁴?

R. Depositum definitur: *Contractus, quo alteri res gratis*

¹ 2, 2, q. 88, a. 5.

² L. I. de Doct. Chr., c. xxxvi. — V. Staf, § 425. — Zellinger, *Institutiones iuris naturæ*, § 128.

³ 2, 2, q. 110, a. 3.

⁴ V. Liguori, *Op. Mor.*, l. III, nn. 746 et seqq.

custodienda traditur, ut quandcumque deponenti placuerit, eadem omnino restituatur. Qui rem deponit, *depositor* vel *deponens*; cui res deposito datur, *depositarius*. Ex *lege civili* depositum fieri nequit, nisi de rebus mobilibus, et non nisi per traditionem. Insuper depositum *si voluntarium* et excedat libellas 150, requiritur aliqua scriptura, ut fidem faciat contra depositarium, si excipiat¹.

Diximus *si voluntarium*, ut indicemus depositum esse duplex, aliud *voluntarium*, aliud *necessarium*: 1um est quod fit libero consensu *deponentis* et *depositarii*; ejus proprietas patet ex dictis; 2um est cui dat causam casus peculiaris, v. g., incendium, naufragium. Idem dicendum de rebus viatorum depositis penes caupones: et in hoc admittitur probatio per testes, qualiscumque sit rei valor². Depositum *necessarium* dicitur etiam *miserabile*, quia a miseria ortum habet.

Depositarius tenetur³: — 1. Ad diligentem rei depositæ custodiam, quasi ea esset sua: imo ad majorem, si eam promiserit, vel (juxta alios) si in illius commodum tantum depositum vergat aut si de eo percipiat; — 2. depositum cum fructibus suo tempore deponenti restituere: quod si renuat, in carcerem conjici potest. Excipe nisi vel obstet sequestrum, vel cognoscatur rem esse furtivam, vel evaserit deponens ad acceptandum incapax ex *lege*. Hinc si deponens ad alium transierit statum, v. g., si mulier quæ depositi tempore soluta erat, dein nupserit, et sub mariti protestate sit: item si deponens qui major erat, interdictus fuerit, res deposita non deponenti, sed ejus administratori reddenda est. Item si depositum factum sit a tute, marito vel administratore, res deposita personis ab ipsis repræsentatis, eorum cessante officio, reddi tantum potest; — 3. indemnem deponentem servare, si res sua culpa deterior facta sit: vel si sit in mora culpabili et res perierit, etsi casu fortuito.

Deponens tenetur: 1. ad nutum depositarii, nisi tempus statutum sit, rem suam recipere: et si illi importuna videatur restitutio, judex definiet; 2. damna resarcire, quæ alter pas-

¹ C. G. 1923. — ² C. Ped. 1985. — C. A. 1316. — C. G. 1950. — C. S. 1821. — C. P. 2009. — C. M. 1992.

³ C. G. 1927.

sus est; æquitas enim postulat, ut ex onere gratuito non sentiat detrimentum: et potest depositarius depositum retinere donec integrum acceperit indemnitatem¹.

653. Quæres: *Depositarius potestne re sibi deposito tradita uti?* Si depositum sit res usu consumptibilis, ut triticum, vinum, pecunia, quæ in ejus usu absumitur, eaque tradita sit certo numero, pondere et mensura, non videtur depositarius peccare saltem graviter iis utens, si certus sit, tantumdem habiturum quando repetetur; quia tunc communiter præsumitur consensus domini. Secus autem est, si agatur de pecunia tradita sacculo vel arca inclusa, vel munita sigillo; si tunc ea utatur depositarius, graviter peccat; non tamen fructus inde perceptos tenetur restituere, quia sunt fructus industriae, non rei; cum res usu consumptibilis per ipsum usum non fructificet, sed destruatur.

Sed quoad depositarium pecuniae statuit lex civilis: « Il ne doit aucun intérêt de l'argent déposé, si ce n'est du jour où il a été mis en demeure de faire la restitution². » Pecunia autem sive creverit sive decreverit, restituenda est ea, qua accepta fuit, specie; si nempe tot argentei nummi depositi fuerint, tot argentei nummi restituantur³. Si vero depositum non sit res primo usu consumptibilis, ut currus, equus, tunc si depositarius ea utatur sine deponentis consensu expresso vel præsumpto, non solum peccat; sed fructus inde perceptos tenetur restituere, cum res domino suo fructificet.

654. Q. 2. Quid est sequestrum?

R. Sequestrum est species depositi, qua res controversa deponitur apud aliquem eo fine, ut post sententiam tertii vel judicis vincenti tradatur. Unde duplex est, *conventionalis* et *judiciale*, prout vel sola partium voluntate vel judicis præcepto fit. Utrumque extenditur ad bona tam mobilia, quam immobilia. Si sit gratuitum, iisdem subjacet regulis ac depositum proprie dictum; si non sit gratuitum, tunc habetur ut operæ conductio et hujus contractus regulis regitur⁴.

¹ C. Ped. 1949.—C. A. 957.—C. G. 1948.—C. S. 1787.—C. P. 1982,—C. M. 1922. —² C. G. 1936. —³ C. G. 1932. —V. Liguori, *Op. Mor.*, I. III, n. 748. —⁴ C. Ped. 1989.—C. A. 668.—C. G. 1955 et seqq.—C. S. 1827.—C. P. 2115.—C. M. 2087.

655. Q. 3. Quid de fidejussione (vulgo cautionnement)?

R. Fidejussio (sic dicta a fide et jussu) est contractus, quo unus vel plures in se suscipiunt obligationem alterius debiti solvendi, si debitor ipse non solverit; eo tamen adhuc manente ligato. Pro ea pretium accipi potest, cum assumptio talis oneris sit pretio aestimabilis. Hæc porro obligatio suscipitur etiam, debitore ignorantе: atque semel valide suscepta transit ad hæredes, excepta corporis apprehensione, si eo usque ex natura contractus alter se obstringere debuisset.

Duo ad fidejussionis validitatem requiruntur: 1. capacitas se obligandi: unde mulieres excluduntur, nisi accedat auctoritas tribunalis, vel nisi agatur de mercatura; 2. validitas contractus, unde debitum exurgit; nam fidejussio est accessorium, ac illam supponit. Excipe nisi contractus nullus sit ratione tantum incapacitatis personæ; tunc adhuc valet fidejussio modo non agatur de mutuo filiorumfamilias. Item admittitur fidejussio fidejussionis⁵.

Onera fidejussoris hæc sunt: si ipse se obligavit in defectum debitoris tantum, non tenetur solvere, nisi in illius defectu: unde urgere potest, ut prius debitor excutiatur: modo tamen hoc postulet ineunte judicio et expensas necessarias solvat anticipate, ac bona debitoris indicet quæ libera sint et infra fines jurisdictionis magistratus posita, ubi facienda est solutio. Si vero se obligavit vel renuntiando beneficio debitorem primum excutiendi, vel solidarie cum ipso debitore, tunc ex lege illoco solvere tenetur, quin necesse sit, ut ad debitorem fiat recursus⁶.

Jura vero fidejussoris hæc sunt: pretio soluto, ipse suc-

⁴ C. Ped. 2044 et seqq. — C. A. 1344, 896 et seqq. — C. G. 2011.—C. S. 1883. — C. P. 2041. — C. M. 2025. — V. Liguori, *Op. Mor.*, I. III, n. 912. — Ferraris, v^o *Sequestratio*. De fidejussore ad rem Prov. vi: *Fili mi, sponderis pro amico tuo, defixisti apud extraneum manum tuam. Illaqueatus es verbis oris tui et capiis propriis sermonibus. Fac ergo quod dico, fili mi, et temetipsum libera; quia incidisti in manum proximi tui; discurre, festina, suscita amicum tuum, etc. V. etiam, cap. xxii.*

⁵ C. Ped. 1293, 2057 et seqq.—C. A. civ., §§ 1354 et seqq.—C. G. 2021 et seqq.—C. S. 1883. — C. P. 2041. — C. M. 2037. — Ferraris, *Bibliotheca*, etc., v^o *Fidejussio, Fidejussor*.

dit in omnia jura creditorum contra debitorem; potest petere compensationem damnorum; et etiam nondum facta solutione, urgere debitorem, ut sese a fidejussione liberet: « La caution, même avant d'avoir payé, peut agir contre le débiteur, pour être par lui indemnisée: 1° lorsqu'elle est poursuivie en justice pour le payment; 2° lorsque le débiteur a fait faillite ou est en déconfiture; 3° lorsque le débiteur s'est obligé de lui rapporter sa décharge dans un certain temps; 4° lorsque la dette est devenue exigible par l'échéance du terme sous lequel elle avait été contractée; 5° au bout de dix années, lorsque l'obligation principale n'a point de terme fixe d'échéance, à moins que l'obligation principale, telle qu'une tutelle, ne soit pas de nature à pouvoir être éteinte avant un temps déterminé¹.

656. Q. 4. Quid est commodatum (vulgo prêt à usage)?

R. Commodatum (sic dictum, quasi alterius *commodo datum*) est *contractus, quo res aliqua mobilis vel immobilis ad certum tempus et usum alicui gratis traditur, ut finito usu, eadem restituatur* (si hæc concessio fiat ad tempus indeterminatum, dicitur *precarium*). Qui rem concedit, dicitur, *commodans vel commodator*; ille vero, cui conceditur, *commodarius*. Commodatum transit ad hæredes, nisi sit peculiarter contemplata persona².

Ad hæc tenetur *commodator*: 1. non potest ante tempus definitum absque injustitia rem *commodatam* sibi repetere; esset enim contra datam fidem. Poterit tamen, si sibi grave *damnum impenderet*, licet impenderet etiam *commodatario* ex illa rei repetitione ante tempus; in *commodato* enim utpote gratuito hæc conditio subintelligitur: *Nisi interea contigerit rem esse commodatori necessariam*. Verum requiritur judicis auctoritas³; 2. tenetur de *damnis*; sed si scienter rem vicio-

¹ C. Ped. 2065 et seqq. — C. A. 1358. — C. G. 2032. — C. S. 1900. — C. P. 2057. — C. M. 2049.

² V. Liguori, *Op. Mor.*, I. III, nn. 744 et seqq. — Ferraris, *Bibliotheca*, etc., v^o *Commodatum*. Cod. civ. Ped. 1897. — C. A. 961. — C. G. 1875. — C. S. 1747. — C. P. 1958. — C. M. 1940.

³ « Si, par exemple, vous m'avez emprunté une cuve pour presser vos

sam tradiderit⁴; nam in *commodante ignorantia* non consideratur, nec facile puniendus est qui tribuit favorem.

Commodatarius vero tenetur: 1. *commodatum diligenter custodire et expensas ordinarias facere*, v. g., alere equum *commodatum*, at non tenetur facere extraordinarias, v. g., curare equum gravi morbo citra culpam suam laborantem; 2. eo uti pro fine tantum determinato; 3. *damna resarcire*, quæ sua culpa in rem venerint. Imo tenetur etiam de casu fortuito, si eam servare potuisset suam substituendo, si fuerit in mora restituendi, si ita convenit sit, si ea fuit aestimata nec aliter pactum sit, si ad diversum usum vel tempus diuturnum contra præscriptum ea fuerit usus; 4. tempore statuto rem domino suo reddere. Et cautum est ex lege civili, ut eam neque compensationis titulo possit sibi *commodatarius* retinere⁵.

657. Precarium (sic dictum, quia ad *preces* petentis conceditur) cum parum differat a *commodato*, iisdem regitur regulis, et ideo de illo nulla mentio in Codice Civili: tota differentia in eo est, quod *precarium* potest ad nutum concedentis revocari; cum tamen *commodatum* suum habeat definitum tempus. Item *precarium* cessat per mortem accipientis; non autem per mortem dantis, nisi ab hæredibus revocetur⁶.

raisins et faire votre vin, je ne pourrai la retirer que lorsque votre vin sera fait. Néanmoins, si, avant le délai convenu ou avant que le besoin de l'emprunteur ait cessé, il survient au prêteur un besoin pressant et imprévu de la chose, celui-ci peut la réclamer et se la faire rendre. Le prêteur n'est pas présumé avoir voulu rendre service à un autre à son propre préjudice. » Gousset.

⁴ « Lorsque la chose prêtée a des défauts tels qu'elle puisse causer du préjudice à celui qui s'en sert, le prêteur est responsable, si, connaissant ces défauts, il n'en a pas averti l'emprunteur; par exemple, s'il a prêté un cheval morveux qui, ayant communiqué sa maladie à ceux de l'emprunteur, les a fait périr. Mais, pour que le prêteur soit tenu de réparer le préjudice, il faut qu'il ait connu les vices de la chose prêtée, parce que, le contrat qu'il a passé étant purement gratuit, on ne peut le rendre responsable que de sa faute ou de son dol. » Gousset.

⁵ C. Ped. 1093. — C. A. 978. — C. G. 1880 et seqq. — C. S. 1752. — C. P. 1961. — C. M. 1945.

⁶ V. Liguori, *Op. Mor.*, I. III, n. 745. — Ferraris, *Biblioth.*, v^o *Precarium*.